

STAROSTLIVOSŤ O ONKOLOGICKÉHO PACIENTA POČAS LIEČBY CHEMOTERAPIOU

Informácie pre pacienta,
príbuzných pacienta

Oddelenie klinickej a radiačnej onkológie

FNsP Žilina

Chemoterapeutická liečba

Chemoterapia je spôsob liečby rakovinových ochorení pomocou skupiny liekov (cytostatík), ktoré majú protinádorový účinok. Znamená to, že majú schopnosť zničiť rakovinovú bunku. Chemoterapeutickú liečbu delíme na neoadjuvantnú, adjuvantnú a paliatívnu.

Neoadjuvantná chemoterapia - je aplikácia cytostatickej liečby pred chirurgickým výkonom. Jej cieľom je zmenšenie nádoru za účelom dosiahnutia operability.

Adjuvantná chemoterapia - je podávanie cytostatickej liečby po chirurgickom zákroku. Jej cieľom je zabrániť vzniku druhotných nádorov, odstrániť zhubné bunky, ktoré by mohli zostať po chirurgickom zákroku.

Paliatívna chemoterapia - je hlavná liečebná metóda roztrúseného ochorenia. Môže navodiť dlhotrvajúcu remisiu ochorenia, predĺžiť život.

Nežiadúce účinky chemoterapeutickej liečby:

Bezprostredné nežiadúce účinky (hodiny, dni): nevoľnosť a zvracanie, zápal žíl, lokálne nekrózy, hyperurikémia, anafylaktická reakcia, renálna insuficiencia, horúčka, triaška, hypertenzia, hypotenzia.

Včasné nežiadúce účinky (dni, týždne): leukopénia, trombocytopénia, alopecia, stomatitída, hnačka.

Vzdialené nežiadúce účinky (týždne, mesiace): anémia, periférna neuropatia, kardiotoxicita, zápcha, pľúcna fibróza, hepatocelulárna lézia.

Neskoré nežiadúce účinky (mesiace, roky): katarakta, cirhóza pečene, karcinóm močového mechúra, sekundárne malignity.

Starostlivosť o pacienta počas chemoterapie

Nechutenstvo a zvracanie - býva počas chemoterapie bežným javom.

Pacient:

- ◉ sleduje intenzitu nauzey, nevoľnosť,
- ◉ vypije 2-3 l tekutín, aby sa nahradili tekutiny strácané vracaním,
- ◉ nepije tekutiny počas jedla, aby sa žalúdok príliš nenaplnil,
- ◉ konzumuje viackrát denne menšie množstvá potravy pomaly,
- ◉ prežúva potravu dostatočne, bude ľahšie stráviteľná,
- ◉ vylúči zo stravy sladkosti, pečené, masné jedlá,
- ◉ pred užitím liekov skonzumuje len ľahké jedlo (polievku), suché potraviny (hrianka, suchár) upokojujú žalúdok,
- ◉ užíva podľa ordinácie lekára antiemetickú liečbu.

Zápaly slizníc - objavujú sa 3 - 7 dní po podaní chemoterapie. Vyskytujú sa bolesti v ústnej dutine, ktorá môže byť pri jedle, komunikácii, aj v pokoji. V dôsledku zníženého príjmu tekutín dochádza k prasknutiu slizníc, ku krvácaniu.

Pacient:

- ◉ zabezpečí dostatočný príjem tekutín, úpravu stravy na kašovitú až tekutú,
- ◉ podáva podľa ordinácie lekára analgetickú liečbu,
- ◉ vyplachuje pravidelne ústnu dutinu harmančekom, šalviou, Betadine roztokom, Gelclairom, inými prípravkami podľa ordinácie lekára,
- ◉ nepoužíva umelý chrup,
- ◉ správne užíva preparáty s antimykotickým (protiplesňovým) účinkom pri mykotickej infekcii.

Útlm krvotvorby sa prejavuje zníženou hladinou bielych krviniek, anémiou, zníženou hladinou krvných doštičiek.

Pacient:

- ◉ chodí na pravidelné odbery krvi podľa ordinácie lekára,
- ◉ o všetkých zmenách svojho zdravotného stavu informuje lekára (zvýšená TT, zápal sliznice dutiny ústnej, únava, malátnosť, krvácavé prejavy, modrinky).

Paravenóznny (mimožilový) únik cytostatík spôsobuje nekrózu (odumretie) kože a podkožia podľa množstva uniknutého cytostatika.

Pacient:

- ◉ sleduje aplikáciu cytostatika, miesto vpichu a okolia, pri akomkoľvek podozrení na mimožilové podanie volá sestru, lekára,
- ◉ zdravotnícky personál sleduje v ďalších dňoch priebeh hojenia, zabezpečí aseptické ošetrovanie poškodeného miesta.

Alopécia - strata vlasov, ochlpenia, obočia a očných rias je len dočasná, po skončení chemoterapie dochádza k rýchlej regenerácii vlasových folikulov. Čiastočným riešením môže byť parochňa, používanie rôznych kvalitných šatiek, klobúkov, čiapok.

Pacient:

- ◉ poradí sa s personálom o dostupnosti parochní, iných možností (čiapky, klobúky).

Hnačka - ak hnačka trvá dlhšie ako 24 hodín, alebo je sprevádzaná kŕčmi a bolesťami je potrebné informovať lekára.

Pacient:

- ⦿ vylúči jedlá z fazule, cibule, tmavého chleba, tučných, vyprážených jedál,
- ⦿ vylúči mlieko, mliečne výrobky, čerstvé ovocie (okrem banánov, jablák),
- ⦿ prijíma dostatočného množstvo tekutín (2 - 3 litre/24 hodín).

Zápach - onkologickí pacienti niekedy trpia pocitom, že zapáchajú. Príčinou môže byť infekcia moču alebo rany, rozklad postihnutého tkaniva.

Pacient:

- ⦿ pootvorí okno, aby mohol prúdiť čerstvý vzduch,
- ⦿ vymení znečistený obväz alebo posteľnú bielizeň,
- ⦿ umyje si a očistí po vyprázdnení čriev a močového mechúra genitálie,
- ⦿ použije osviežovače vzduchu, voňavé tyčinky,
- ⦿ nahradí príliš voňavé osviežovače citrónovým liehom (niekoľko kvapiek vo vode vydáva príjemnú vôňu), vreckovkou nasiaknutou mentolom, u žien obľúbenou voňavkou, dezodoračnými sprejmi, ktoré pohlcujú zápach.

Zmeny spánku - pacienti často trpia nespavosťou alebo majú z rôznych príčin prerušovaný spánok.

Pacient:

- ⦿ nespí cez deň, osviežuje si tvár umývaním,
- ⦿ nájde si nezaťažujúceho „koníčka“ (počúvanie hudby, čítanie),
- ⦿ tlmí bolesť relaxačnými technikami, podávaním analgetík a opiátov, vhodná úprava lôžka,
- ⦿ v prípade, že sa spánok nedostaví, po konzultácii s lekárom, si aplikuje liek na spanie.

Chronický únavový syndróm (CFS - chronic fatigue syndrom) - odstránením únavy sa pacientovi výrazne zlepšila kvalita života.

Pacient:

- ⦿ zameria sa na pozitívny postoj k životu,
- ⦿ obklopí sa ľuďmi, ktorí sú mu psychickou oporou,
- ⦿ vyhľadáva miesta, ktoré ho neunavujú, prechádzky, priatelia,...